

Proeftuin Zwaagdijk kijkt over regiogrenzen

'Onderzoek waar de klant om vraagt'

Praktijkonderzoekbedrijven zijn niet meer weg te denken uit de Nederlandse akkerbouw. Maar wat betekenen deze bedrijven voor de sector? Akker neemt de komende maanden een kijkje in de keuken van de proefboerderijen in Nederland. In dit nummer het eerste proefbedrijf in de serie: Proeftuin Zwaagdijk. Een landelijk opererend bedrijf, met oog voor de regio.

Hoewel het buiten nog niet echt voorjaarsachtig aandoet, is het volop lente in de bedrijfsgebouwen van Proeftuin Zwaagdijk. Voor het tweede jaar wordt de Vaktentoonstelling Bolbloemgewassen gehouden, een grote marktbroei- en bloemenshow met een bedrijvenbeurs, bedoeld om vakgenoten de gelegenheid te geven kennis met elkaar te delen op het gebied van de bloembollenteelt. Dit is een van de vele activiteiten die de proeftuin in

haar takenpakket heeft, zegt directeur Johan Kos. Maar het proefbedrijf kijkt verder dan de grenzen van de regio, benadrukt hij. „Onze missie is om ontwikkelingen en innovatie te stimuleren van bedrijven in de plantaardige sector.“

Trots

In tegenstelling tot veel andere praktijkonderzoekbedrijven in Nederland

opereert Zwaagdijk dus op landelijk niveau. Kos: „Proeftuin Zwaagdijk is de afgelopen jaren uitgegroeid tot een belangrijk agrarisch onderzoekscentrum op het gebied van praktijkgericht onderzoek. Daar zijn we trots op! Het proefbedrijf vervult een zelfde rol in praktijkgericht onderzoek als Wageningen UR en het Louis Bolk Instituut. Wij zijn niet gebonden aan Zwaagdijk, wij hebben vestigingen in Noord-Holland en het Westland. Verder werken we op meer

Proeftuin Zwaagdijk is de afgelopen jaren uitgegroeid tot een belangrijk agrarisch onderzoekscentrum op het gebied van praktijkgericht onderzoek.

Directeur Johan Kos: „Onze missie is om ontwikkelingen en innovatie te stimuleren van bedrijven in de plantaardige sector.“

Copyright foto

dan honderd uitvoeringslocaties, van Sint Annaparochie tot Odiliapeel. Dat vraagt om een strakke organisatie.”

Proeftuin Zwaagdijk werd in 1986 opgericht. Het proefbedrijf komt voort uit een samengaan van de proeftuinen in Beemster, Wieringerwerf en West-Friesland. Er werd voor de locatie Zwaagdijk gekozen vanwege de goede kleigrond voor bloembollen en vollegroondsgroenten, op dat moment de belangrijkste gewassen van het bedrijf. Later werd ook de akkerbouw in het onderzoek betrokken.

Toen de overheid vanaf 1990 steeds minder geld voor praktijkonderzoek beschikbaar stelde, gevolgd door een ingrijpende reorganisatie in het landbouwkundig onderzoek, besloot Proeftuin Zwaagdijk in 1997 als zelfstandige private stichting door te gaan. „We hebben een businessrapport geschreven, dat door het bestuur enthousiast werd ontvangen”, zegt Kos. „Wij zijn hier met zijn zessen begonnen, met het idee om langzaam door te groeien.” Nu werken er 50 mensen in vaste dienst op het proefbedrijf. In de zomer komen daar nog eens ruim 50 losse krachten en scholieren bij.”

Vijfjarenplan

Johan Kos vindt dat de privatisering de proeftuin geen windeieren heeft gelegd. Toen hij in 1990 als directeur in Zwaagdijk aantrad, had het proefbedrijf elk jaar een flinke zak geld tot zijn beschikking, die aan het einde van het jaar op moest zijn. „In het begin is dat leuk, maar het verveelt snel”, stelt hij. „Er zat geen enkele uitdaging in. De uitdaging is juist om zelf richting aan onderzoek te geven. We werken met een vijfjarenplan, waarin we onderzoeksvragen van onze klanten centraal stellen. Soms

moeten we ons beleid daarop aanpassen.

Ik herinner mij nog dat we steeds meer klanten in de glastuinbouw kregen. Dat heeft uiteindelijk geleid tot onze locatie in het Westland.” Inmiddels werkt de proeftuin ook voor internationale klanten.

De opdrachtgevers van Proeftuin Zwaagdijk zijn divers: telers en telersverenigingen, de gewasbeschermingsindustrie, de meststoffenindustrie, de zaadindustrie, toeleveranciers, handel en overheden.

De focus ligt op akkerbouw, vollegroondsgroenteteelt, glastuinbouw (groente en bloemen) en sinds november vorig jaar op fruit, zegt Kos. „We hebben de laatste jaren ook kennis opgedaan met het doen van subsidietrajecten. Het indienen, vaststellen en administreren van subsidietrajecten vereist een specifieke kennis; die is niet bij ieder bedrijf aanwezig. Wij kunnen onze klanten daarin ondersteunen. Ook kunnen we voor telers clubs vormen, die samen onderzoek gaan doen.” De proeftuin werkt volgens GLP- (Good Laboratory Practice), GEP- (Good Experimental Practice) en ISO-certificering. Proeftuin Zwaagdijk doet voor de akkerbouw veel onderzoek op locaties door het hele land. Zo nu en dan komen er regio-specifieke knelpunten in het onderzoek aan de orde, maar meestal wordt in de akkerbouw naar landelijke thema's gekeken, stelt de directeur. „We willen proeven doen op de plekken waar ze thuishoren. Dat kan in de Wieringermeer zijn, maar ook in Drenthe, Noord-Brabant of zelfs in België. We doen aaltjesproeven waar aaltjes zitten, onkruidproeven waar onkruid groeit. Locatie mag daarbij nooit een punt van discussie zijn. Het proefbedrijf beschikt zelf over 18 hectare grond, waar alleen grondproeven worden gedaan. Een groot voordeel van die

grondongebondenheid is dat we onderzoek uitvoeren op de grondsoort die de klant wenst. Een belangrijk pluspunt, omdat voor bepaalde proeven de grondeigenschappen van groot belang zijn.”

Proeflocatie Wieringermeer

Hoewel Proeftuin Zwaagdijk landelijk opereert, is de Wieringermeer een belangrijke onderzoekslocatie van het West-Friese bedrijf. Kos betreurt het dat het agrarisch onderzoekscentrum proefboerderij Oostwaardhoeve in Slootdorp is kwijtgeraakt. „Dat is een aderlating voor de regio. Wij hadden graag op die locatie verder willen gaan. We hebben plezierig samengewerkt met akkerbouwer Tom de Wit, we hadden graag in de gebouwen van het bedrijf willen investeren.”

Het proefbedrijf werkt nu samen met maatschap Sturm in Wieringerwerf, een akkerbouwbedrijf met 80 hectare land. Dit jaar wordt een nieuwe schuur gebouwd, vanaf 2016 willen we daar op stel zijn, zegt Kos. „De akkerbouw heeft zich hard gemaakt om een proeflocatie in de Wieringermeer te behouden. Ik denk dat we met zijn ▶

Proeven bij proeftuin Zwaagdijk

Granen

Door de hoge ziektedruk van vorig jaar en de zachte winter zal vermoedelijk de ziektedruk in de wintergranen al vroeg hoog zijn. In proeven worden de ziektes op verschillende momenten bestreden. Hierbij wordt ook gekeken naar opbrengst en rasgevoeligheid.

Suikerbieten

In de teelt van suikerbieten lijken bladmeststoffen, zoals borium, mangaan en magnesium, een steeds belangrijkere rol te gaan spelen. In suikerbieten wordt een proef uitgevoerd met de diverse bladmeststoffen en combinaties hiervan. Er zal worden gekeken naar opbrengst, winbaarheid en suikergehalte.

Sluitkool

Trips is een groot knelpunt in de teelt van sluitkool. Door tijdig te starten en een juiste positionering van middelen wordt geprobeerd de schade beperkt te houden. Gebruik van een waarschuwingssysteem en het integreren van biologische middelen (groene chemie) zijn enkele speerpunten in het onderzoek.

Peen

Vanwege een beperkt aantal mogelijke toepassingen is de adequate bestrijding van de wortelvlieg bij een hoge infectiedruk een onmogelijke opgave. Daarom wordt in samenwerking met producenten van gewasbeschermingsmiddelen gezocht naar alternatieven om deze vlieg te bestrijden.

allen tot een prima oplossing zijn gekomen. We gaan daar echt knallen. We willen de nieuwste ontwikkelingen laten zien, we gaan een mooi proevenplatform voor de akkerbouw aanleggen. Daarvoor zijn inmiddels al granen gezaaid. Bovendien willen we telersgroepen gaan ondersteunen. Dan gaat het verhaal van het subsidiebureau weer spelen."

Groeiende diensten

Een groeiende dienst binnen Proeftuin Zwaagdijk is Seed Support, het ondersteunen van zaadbedrijven met onderzoek en diensten. Daarin werkt het proefbedrijf nauw samen met de zaadindustrie in Seed Valley. Een voorbeeld van zo'n ondersteunende dienst is onderzoek bij kiemprouwen. Dit onderzoek bestaat voornamelijk uit het beoordelen van de kieming van zaadpartijen, zaadcoatings en gewasbeschermingsmiddelen toegepast op zaden.

"Wij zijn in onze laboratoria veel met ziekteonderzoek en resistentie bezig", zegt Kos. "Zo kunnen we voor zaadbedrijven bijvoorbeeld ziektes loslaten op gecoat zaad, om te kijken of een coating een toegevoegde waarde heeft. Ook doen we proeven met gewasbeschermingsmiddelen voor zaadbedrijven, omdat die expertise daar nog wel eens ontbreekt." Andere activiteiten binnen Seed Support zijn onder andere rassenonderzoek, kiemtoets, zaadvochtigheidstoets, zaadzuiverheidstoets en toets bruikbare planten.

Een andere, tamelijk nieuwe service waar Kos trots op is, is de mogelijkheid om gewassen kunstmatig met ziekten en

plagen te infecteren. Voor het slagen van gewasbeschermingsproeven is een bepaalde mate van plaag- of ziektedruk erg belangrijk, aldus de directeur. "Het verschilt van jaar tot jaar of een natuurlijke infectie plaatsvindt en aanslaat. Daarom kweken we hier zelf schimmels en insecten op, zoals spint, trips en witte vliegen, die we in het veld kunnen uitzetten om ziekten en plagen op te wekken. Een voorbeeld hiervan is Sclerotinia in stamslabonen of Phytophthora in aardappelen. Door de beestjes en schimmels zelf te kweken en op voorraad te hebben, geven we onze klanten meer garantie op een hoger slagingspercentage van de proef. We merken dat de belangstelling voor proeven met kunstmatig infecteren toeneemt."

Kansen en uitdagingen

Kos ziet een mooie toekomst voor het agrarisch praktijkgericht onderzoek weggelegd. Er liggen voor de komende jaren voldoende kansen en uitdagingen, vindt hij. "Kijk naar de Wieringermeer. Dat is een grootschalig akkerbouwgebied, waar de laatste jaren geld is verdiend en goed is geïnvesteerd. De kwaliteit van de ondernemingen is flink omhoog gegaan. Akkerbouwbedrijven zijn niet alleen in hectares gegroeid, er heeft ook verbreding in de teelt van gewassen plaatsgevonden, zoals met broccoli, bloemkool en sla. Die veranderingen in de bedrijfsvoering leiden naar nieuwe mogelijkheden in het onderzoek. We vinden het wel belangrijk dat onderzoek van beneden naar boven plaatsvindt. De vraag 'wat wil de boer?' staat hierin voorop." ■

De eerste graanproeven op de nieuwe proeflocatie in de Wieringermeer zijn gezaaid. Kos: "We willen hier de nieuwste ontwikkelingen laten zien. We gaan hier een mooi proevenplatform voor de akkerbouw aanleggen."

'Nieuwe locatie mooie uitdaging'

Het wordt een spannend jaar voor assistent onderzoek Tanja de Vries (25) van Proeftuin Zwaagdijk. Een van haar speerpunten is het inrichten van de nieuwe proeflocatie in de Wieringermeer. Dat is een behoorlijke uitdaging, zegt ze. "Maar ik ben ervan overtuigd dat we een mooi proevenplatform gaan realiseren." Tanja heeft met veel plezier op de voormalige proefboerderij Oostwaardhoeve in Slootdorp gewerkt. Maar de nieuwe proeflocatie heeft veel potentie, vindt ze. "De locatie ligt langs de A7, de plek is goed bereikbaar. Het wordt wel even puzzelen waar we alle proeven gaan neerleggen, maar we hebben de inrichting in eigen hand."

Tanja de Vries werkt al vanaf haar twaalfde bij een onderzoekscentrum. Als scholiere hielp ze haar vader Henk de Vries, werkzaam als onderzoeker akkerbouw bij de proeftuin, bij alle voorkomende werkzaamheden. Na de havo was het voor haar niet vanzelfsprekend om de landbouw in te gaan, dus volgde ze andere studies. Uiteindelijk kroop het bloed toch waar het niet gaan kon en koos Tanja voor het onderzoekswerk in de akkerbouw.

"Het is een afwisselende baan. Dan zit je buiten met je handen in de klei, dan ben je op kantoor en doe je verslaglegging. Het blijft uitdagend werk, het ene jaar is het andere niet. Je hebt voortdurend met andere seizoenen, ander onderzoek en andere gewassen te maken. Geen dag is hetzelfde."

De assistent onderzoek kan bijvoorbeeld enorm van de graanoogst genieten. "Dan trekken we er met een speciale proefveldcombine op uit om graan te oogsten. Het gaat hier om een kleine combine met apparatuur dat tijdens het dorsen vocht en gewicht meet en monsters kan nemen en analyseren. Ik kijk daar elk jaar weer naar uit."

Tanja hoopt zich de komende jaren meer in het onderzoekswerk te ontwikkelen. In de akkerbouw, waar haar hart ligt, maar ook in andere sectoren. "Ik vind het altijd weer mooi als een onderzoek slaagt, als een middel werkt zoals het bedoeld is. Of als een kunstmatige infectie aanslaat en je aantasting kunt zien daar waar het moet. Dat zijn mooie proeven. Dan zie je resultaat."